

PODCAST Participatie van kinderen in situatie van onveiligheid. Interview met twee consulenten

Opgenomen door Nele Haedens, Agentschap Opgroeien, 2022

Episode 6: 'Lessons learned'

Nele: En wat je zegt, door hierbij stil te staan, wat leer je hieruit voor jezelf als consulent voor de toekomst?

Yasmine: Ik denk dat het heel belangrijk is om in de rush waar wij heel vaak in werken, om af en toe momenten te nemen om hier echt wel bij stil te staan. Om stil te staan bij, hoe kan ik de stem van het kind hier mee inbrengen? Hoe vaak ouders ook roepen, dat hun stem gehoord wordt. En dat kan vaak wel op een team of een casusvergadering. Dan vind ik dat er veel meer dan vroeger wordt stilgestaan bij de stem van het kind. Er is altijd wel een collega die zegt "ja maar, wat vindt dat kind ervan?" Of "heb je al met dat kind en die ouder samen gesproken?" Dat zijn wel van die momenten waarbij wij daar voortdurend aan worden herinnerd. De stem van het kind is heel belangrijk.

Cindy: En blijven ook meenemen in je evaluatie. Altijd van bij het begin. Maar wij moeten ook alert blijven dat wij hen meenemen in de evaluatie. En dan is ook het beste het gesprek met hen alleen. Ik geloof er niet altijd in dat wij op huisbezoek gaan en iedereen zit dan samen rond de tafel in de living.

Yasmine: In sommige situaties kan het heel waardevol zijn, maar soms is het nog altijd belangrijk om het kind alleen te zien en ook op neutraal terrein. Op school te horen, of ergens waar zij niet bij papa, niet bij mama of niet bij een derde zijn.

Nele: En zolang het opnieuw in verbinding gebracht wordt met elkaar.

Cindy: Ik vind dat wij kunnen blijven leren van kinderen. Ik ben ondertussen al even aan het werk. Maar er zit ook zo een evolutie in. De 10-jarige van vandaag is niet de 10-jarige van vroeger. En binnen enige tijd is dat nog een andere 10-jarige.

Yasmine: En ik vind dat kinderen je ook echt wel doen nadenken. Met wat zijn wij eigenlijk bezig? En een kind dat zegt "Maar ja, Yasmine, ik ben hier nu al zolang geplaatst. En eigenlijk, het liefst van al wil ik zo graag naar huis. Maar omdat mijn mama of papa niet willen doen wat jij vraagt, of wat de jeugdrechter vraagt, daarom moet ik hier nog blijven?" Ja, dan denk je daar ook wel over na, eigenlijk is dat ook wel een soort hiaat. Als het slecht gaat thuis, en zo slecht dat er onveiligheid is, dan moeten de kinderen er uit. Wij straffen de kinderen vaak. Terwijl de kinderen moeten dan naar

een andere school vaak, kunnen hun hobby's niet meer verder blijven doen, kunnen niet meer met de vriendjes in de buurt spelen. En dat zie ik wel als hiaat. Wij zouden nog meer met de ouders moeten kunnen doen. Terwijl wij dat erg proberen. Maar soms kunnen kinderen dingen zeggen waarbij je wel stilstaat, waar zijn wij mee bezig?

Cindy: Of dat wij dingen samen moeten kunnen, ouders en kinderen. En dan denk ik, sommige ouders gaan het ook niet kunnen. Want dat percentage blijft hoog. Ik denk dat wij daar niet naïef in mogen zijn. Het zijn misschien ouders die nog wel krachtig kunnen zijn als het samen met iemand anders kan. Als er is wel iemand in de buurt is die het even kan overnemen. Maar wij weten, er zijn veilige momenten samen.

Yasmine: En wij zien ook veel meer, bijvoorbeeld in voorzieningen, als er bijvoorbeeld een baby'tje geplaatst wordt. Vroeger was het ondenkbaar dat ouders dagelijks kunnen langs gaan, badje kunnen geven, mee het flesje geven. Of dat er heel wat voorzieningen zijn die een contextappartement hebben. Of bijvoorbeeld een voorziening waar ik nog mee heb samengewerkt, die een caravan hadden op het domein en waarbij de ouders wel konden blijven slapen samen met hun kinderen. Het was niet mogelijk om hen thuis te laten slapen. Maar dat zij wel het gevoel konden hebben, ondanks het feit dat wij wisten dat de kinderen wellicht niet meer naar huis kunnen, dat zij wel dat gezinsmoment kunnen hebben met ouders. En wij zien dat voorzieningen daar meer en meer over nadenken.

Cindy: Dat iedereen mee actief bouwt, en dat kinderen niet geparkeerd worden. En ik vind dat voorzieningen daar al heel mooie dingen in doen. Ik hoop dat ook pleegzorg meer mooie dingen zou kunnen doen. Want dat zijn de groep kinderen waar de indicatie vaak is, dat de kinderen niet terug naar huis kunnen. Maar ouders blijven ouders en de kinderen blijven kinderen van mama en papa. Dit moet ook meer kunnen vastgepakt worden. Ik denk dat dit zo belangrijk is. Want op het einde van de rit keren ze toch op een of andere manier terug. En het is zo belangrijk dat wij iets van basis kunnen leggen. Dat zij ook heel goed weten, "wie is mijn papa, wie is mijn mama? Wat zijn hun krachten? Maar waarom loopt het ook soms zo moeilijk?" En dat wij hen mee oplossingen of wat veerkracht kunnen aanreiken. "Dat zal je mama en papa blijven. Dat zal hun werkpunt blijven. Maar hoe kan jij daar in je leven proberen sterk genoeg in staan om daarmee om te kunnen?" Want wij verdwijnen op een gegeven moment. En die kinderen worden ook volwassen, maar zij blijven geconfronteerd met dit soort zaken. Ik denk dat wij daar ook moeten blijven aandacht voor hebben. Voor die veerkracht op dat vlak. En dat kan ook maar in contact met hun ouders. En ik vind dat er een mooie evolutie is aan het komen. Maar het moet in alle hulpverleningsvormen.

Yasmine: En het kan nog beter.

Nele: En als jullie nu denken aan "stem aan kinderen geven", die laten weerklinken en weer te geven, welke tips zou je nog geven?

Cindy: Wees niet bang om te doen! Zet je op de grond bij die kindjes, hoe klein ze ook zijn. Gebruik materiaal.

Yasmine: Ga wandelen, als ze blokkeren als ze rechtover jou zitten. Ik heb dat onlangs gedaan. Een meisje wou niet praten met mij. En de voorziening ligt aan zee. Ik ben met haar gaan wandelen in de duinen en gaandeweg begon zij te vertellen. Ik dacht, dat moeten wij meer kunnen doen. Probeer het op een andere manier. Denk out-of-the-box. Dat is heel belangrijk. Heel vaak zien wij hen recht tegenover elkaar aan tafel. Maar bij veel kinderen werkt dat niet.

Cindy: En blijf proberen. Het is niet omdat het de ene keer niet lukt, dat het de volgende niet zal lukken. Laat niet los, laat ze niet los.

Yasmine: En ik vind het ook zeer belangrijk om aan andere mensen mee te geven, stel je eens in de plaats van het kind. Er komt daar een wildvreemde met je spreken over de problemen die er thuis zijn. Hoe weet die persoon dat? Van waar komt dat? Dan is het niet abnormaal dat het kind de eerste keer niet veel zal zeggen. Dus blijf proberen.

Cindy: En probeer uit te leggen. Als een kind bij ons aangemeld is via het parket, wat eigenlijk de grootste aanmelder is, neem een politieauto mee. Dat is voor hen herkenbaar. De politie was er. En dan ben je ook al vaak vertrokken. Maar ik denk dat we gewoon, ik zie dat ook bij andere hulpverleners, dat dit die schaamte is. “Ze zijn verbaal nog niet sterk genoeg”. Ja, dat is zo, maar in hun weinige woorden kunnen zij dingen brengen of op een creatieve manier.

Yasmine: Of laat ze tekenen.

Cindy: Of al is het nog een kleintje. Gisteren had ik een huisbezoek, waarbij ik tot voor kort het kindje altijd strak in zijn stoel zag zitten, voor zich uit te staren. Ondertussen is er iets van rust in het gezin. Gisteren zag ik voor het eerst dat kindje rondlopen. En ik dacht, amai. Dat is voor mij een teken, het is hier beter. Het is geruster. Dat kind kan nog niet praten, maar het kind toont “mijn ontwikkeling is weer aan het open”. Dit kan een kind ook zeggen aan ons, zonder woorden.

Yasmine: En daarom is het heel belangrijk om die interactie tussen ouder en kind te zien. Je hebt soms hulpverleners die zeggen, “Wij gaan niet als de kinderen thuis zijn. Want wat als zij iets zouden horen?” Dan denk ik, het is net heel waardevol om dan te gaan. Om de interactie te zien. Dat je kan zien hoe de ouders met hun kinderen omgaan. Dat je kan zien hoe de kinderen thuis zijn.

Cindy: Dat is ook klassiek, “ze mogen het niet horen”.

Yasmine: Ze weten het toch.

Cindy: Ze weten het beter dan de hulpverleners. Die schroom, ik denk, laat het passeren.

Nele: En wat heeft jou ooit geholpen om die schroom te laten passeren?

Cindy: Dat is een heel moeilijke vraag. Omdat ik het belangrijk vind om die stem te kennen van het kind. Ik heb misschien “de luxe” dat ik ooit ben opgegroeid waar ik heel regelmatig in contact kwam met geplaatste kinderen. Dat waren kinderen die mee in de klas zaten. En dat zijn kinderen zoals wij kind waren. Dat was toen mijn ervaring. En toen dacht ik, eigenlijk moet je niet tegen hen op een andere manier spreken als tegen andere kinderen.

Ik vind dat een heel moeilijke vraag. Maar ik denk als je kiest voor een job binnen de bijzondere jeugdzorg, dat je kiest om iets te doen voor kinderen. En je kan alleen maar werken voor die kinderen door hen er ook in te betrekken. En je kan die kinderen daar maar in betrekken als je ook hun verhaal kent. En als je weet waarover het gaat. En ik denk dat wij al zo vaak gezien hebben dat ouders verhalen brengen vanuit, ...we gaan de invulling niet geven want dat kan zo divers zijn, maar die zo haaks staan op het verhaal dat kinderen brengen. Daar moeten wij blijven aandacht voor hebben. Want dat zijn de vergeten kinderen. De ouders die hulpvragen stellen over andere zaken, die eigenlijk naast de kwestie zijn. En dan denkt iedereen, er is hulpverlening en dat loopt. “Zie eens, mama en papa werken met alles mee.” Maar dat het soms over heel andere zaken gaat dan waarover de hulpvraag lopende is. Ik denk dat wij al een paar zo schrijnende situaties gezien hebben. Dan is het gelukt om al die jaren de focus op iets anders te leggen. Soms is dat schrikken. Wij kennen maar het

topje van de ijsberg. Iedere keer dat je verder gaat, komt er dan nog weer iets bij. En dat zijn de gevaarlijke, de moeilijke. En dat zijn degene die soms wel eens aangemeld worden door het parket, omdat er dan toch iets gebeurd is dat niet meer onder controle te houden was. Dat kunnen wij vermijden door de kinderen te zien. Pas op, zij gaan ook niet alles brengen.

Yasmine: Zeker als zij het mandaat van de ouders niet krijgen. Als ouders veel kwaadheid hebben naar onze diensten, dan kan het gebeuren dat je niet vooruit geraakt omdat de kinderen geen mandaat krijgen van hun ouders. Dat gebeurt heel vaak.

Cindy: Dat vind ik ook belangrijk. Omgekeerd probeer ik het wel altijd te doen. Wij gaan op voorhand aankondigen aan ouders dat wij zo werken, “en dat houdt ook in dat wij de kinderen spreken.” Wij zullen een afspraak maken op school. Maar in de praktijk zullen ouders nooit weten wanneer ik ga. Maar het is wel ergens aangekondigd geweest. En dan ga ik ook starten met het kind door te zeggen “Ik heb al een keer je mama en papa gezien. En zij weten dat ik ga spreken met jou.” En ook op het einde van het gesprek geef ik meestal iets mee met het kind, al is het een tekening of een blaadje, om aan mama en papa te laten weten dat ik geweest ben. Zodanig dat die transparantie ook kan worden meegegeven. En dat is op onze manier mandaat geven aan het kind: “Zeg het maar, het is goed. En ik ga bellen naar mama en papa om te zeggen dat ik geweest ben. En we gaan kijken voor een volgende afspraak. Doen wij het samen of hoe wil je dat?”

Yasmine: Wel grappig, want ik doe dat ook. Dat werkt!

Cindy: Dat werkt. Als je bijvoorbeeld met het kind bespreekt, “Ik ga nu naar mama en papa gaan. Wat kan ik al brengen van jouw verhaal?” Je ziet echt zo de last van hun schouders, Oh ja, ze hebben mama en papa al gezien. En mama en papa vinden het ok dat zij hier is. Dat is zo belangrijk voor het kind.

Cindy: En ook afronden, naar de klas. Want er zijn soms ook heel heftige dingen gekomen. Mee met het kind gaan, eigenlijk moet niemand weten wat wij hier gezegd hebben. Ik ga dan ook letterlijk zeggen, “Als er een vriendje of vriendinnetje naar vraagt, wat ga je zeggen? Wat zou je kunnen zeggen? Wat zou je willen zeggen?”

Ze kunnen er ook soms heel creatief in zijn. Maar goed, het is hun verhaal. Het is niet min, hé. Die consulent die komt babbelen over wat er allemaal thuis is. En je moet dan maar weer gaan focussen op een beetje wiskunde of taal.

Yasmine: Ik heb eens gehad dat de juf achteraf belde, “amai, hij is nogal lastig geweest na jullie gesprek.” En dan dacht ik, pff.

Cindy: Het zit soms in kleine dingen. In de kleuter en lagere school weet de juf wel dat wij er zijn. Maar in het secundair, vorige week was er nog eentje, eerste secundair, zij was er een week of 3 gestart. “Ik ga nu meegaan met jou naar het secretariaat, wij vragen nu een briefje dat je kan afgeven in de klas dat je later in de klas komt.” Dat zijn dan de kinderen die anders de vraag krijgen “van waar kom jij nu?” Het zit soms in die kleine dingen om hen het gevoel te geven, ik ben hier eigenlijk gekomen om jou hierin lastig te vallen. En jij moet nu niet nog een keer verantwoording geven. Wij mogen niet onderschatten, die kinderen worden door een andere bril bekeken.

Yasmine: Soms zijn het ook kinderen die moeilijker gedrag stellen.

Cindy: Dat zijn kleine dingen, maar ze appreciëren het. Je merkt wel, “die kan ik wellicht vertrouwen.”

Nele: Ik weet niet of er nog iets is wat jullie willen brengen?

Yasmine: Als wij veel meer tijd zouden hebben, zouden wij nog zoveel meer naar hun stem kunnen luisteren.

Cindy: En dat klopt. Die tijd hebben wij niet. En waar leg je je prioriteiten? En het zou zo mooi zijn indien wij alleen maar daar onze prioriteit konden leggen. En dat wij van heel wat andere dingen kunnen verlost geraken. Want eigenlijk is dat de essentie van waar wij mee bezig zijn.

Yasmine: En soms door een veelheid van andere taken, moet je dat echt bewaken, ik ga eerst met het kind gaan spreken. En voor ik al die andere zaken doe.

Cindy: Het ergste vind ik, een afspraak met een kind moeten annuleren. Woensdag had ik het ook weer. Ik vind het ook altijd moeilijk om uit te leggen. Want eigenlijk hebben zij recht op dat moment. Maar er doet zich dan weer iets anders voor. Kinderen zijn er ook wel ongelooflijk veerkrachtig in. Maar, ja, ...

Yasmine: We moeten er blijvend aandacht voor hebben. Maar het is ook een gedragen iets. Ik denk dat het belangrijk is dat wij er aandacht voor hebben. Maar ook iedereen rondom het kind. Dat er niet alleen naar de consulent wordt gekeken. Maar dat iedereen rond het kind, en school, netwerk, hulpverlening, iedereen heeft daar een aandeel in.

Cindy: Ik vind het gewoon soms spijtig om vast te stellen dat wij blijkbaar soms de enigen zijn die de moed hebben om over die moeilijke thema's te gaan spreken.

Yasmine: En die deze moeilijke boodschap brengen aan de kinderen. Terwijl, ons hart breekt ook op die momenten. Maar je moet het doen en het is belangrijk dat het gedaan wordt.

Cindy: En eigenlijk zie je, als je in een heel moeilijk moment was met een kind, uiteindelijk geldt dat ook voor een volwassene, dat het soms echt zo waardevol is voor de toekomst.